

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เนื้อหาเพลงไทยสากลที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว” ระหว่างปี พ.ศ.2535-2545 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1	เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและเนื้อหาของเพลงไทยสากลที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว
ตอนที่ 2	เพื่อวิเคราะห์การสื่อความหมายของเพลงไทยสากลที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว

การวิเคราะห์แนวคิดและเนื้อหาของเพลง

ในการวิเคราะห์แนวคิดและเนื้อหาของเพลง ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดด้านครอบครัว (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2545) ซึ่งกล่าวถึงหน้าที่ของครอบครัว 7 ประการ ในการจัดประเภทแนวคิดและเนื้อหาของเพลง ดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ด้านเศรษฐกิจ
2. หน้าที่ในการให้การศึกษา
3. หน้าที่ในการปกป้องสวัสดิภาพ
4. หน้าที่ในการสันตนาการ
5. หน้าที่ของศาสนา ซึ่งหมายถึงการสอนให้คนในครอบครัวมีคุณธรรมดำรงตนเป็นคนดี ในที่นี้ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “หน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม” เพื่อให้สอดคล้องกับงานวิจัย และเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น
6. หน้าที่ในการให้ความรัก
7. หน้าที่ทางชีววิทยา ซึ่ง หมายถึง หน้าที่ในการเป็นผู้ให้กำเนิด

นอกจากนั้น เพลงที่นำมาใช้ในการวิจัย ยังเสนอแนวคิดและเนื้อหาในเรื่อง บ้าน ซึ่งไม่ได้หมายถึงการเป็นแคที่พักอาศัย แต่มีความหมายเชิงนัยประหวัด ซึ่ง หมายถึง การอยู่รวมกันของสมาชิกในครอบครัว และยังมีแนวคิดอื่น ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

ตารางแสดงการจำแนกแนวคิดของเพลงไทยสากลที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว

ลำดับที่	แนวคิด	จำนวนเพลง
1.	หน้าที่ในการให้ความรัก	23
2.	หน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม	16
3.	หน้าที่ด้านเศรษฐกิจ	14
4.	หน้าที่ในการให้การศึกษา	7
5.	การกล่าวถึงบ้าน	7
6.	หน้าที่ในการปกป้องสวัสดิภาพ	5
7.	หน้าที่ในการสันทนการ	5
8.	หน้าที่ทางชีววิทยา	5
9.	อื่น ๆ	9

เพลงบางเพลงนำเสนอแนวคิดเดียว แต่บางเพลงก็นำเสนอ 2- 3 แนวคิด จากตารางสามารถสรุปได้ว่า เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัว นำเสนอแนวคิดด้านหน้าที่ในการให้ความรักมากที่สุด และนำเสนอแนวคิดด้านหน้าที่ในการปกป้องสวัสดิภาพ หน้าที่ในการสันทนการ และหน้าที่ทางชีววิทยาน้อยที่สุด ในปริมาณที่เท่ากัน ส่วนแนวคิดอื่น ๆ นั้น ตัวอย่าง เช่น ความคิดถึงพ่อแม่ อยากทำให้พ่อแม่ภูมิใจ

ซึ่งผู้วิจัยจะแบ่งอธิบายออกเป็นแต่ละแนวคิดดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ในการให้ความรัก

ประกอบด้วยเพลงจำนวน 23 เพลง ดังต่อไปนี้

1. เพลงคนนี่ดีที่หนึ่ง ขับร้องโดย สมพล ปิยะพงศ์ศิริ
2. เพลงคนพิเศษ ขับร้องโดย หนู มิเตอร์

3. เพลงความเป็นแม่	ขับร้องโดย	นครินทร์ กิ่งศักดิ์
4. เพลงค่าน้ำนม	ขับร้องโดย	พีรดา สุขวัฒน์
5. เพลงคิดถึงแม่	ขับร้องโดย	รอน อรรถนัย
6. เพลงคุณพ่อ	ขับร้องโดย	วิฑูร ศิลาอ่อน
7. เพลงใครหนอ	ขับร้องโดย	กลุ่มเด็กน้อยเสียงใส
8. เพลงนิทานของพ่อ	ขับร้องโดย	ญา ญา หญิง
9. เพลงบ้านของเรา	ขับร้องโดย	ธงไชย แมคอินไตย์
10. เพลงที่	ขับร้องโดย	นาตาลี สปีลเบิร์ก
11. เพลงพี่ชายที่แสนดี	ขับร้องโดย	ระวีวรรณ จินดา
12. เพลงเพราะรัก	ขับร้องโดย	ไฮป
13. เพลงเพื่อน้อง	ขับร้องโดย	ลาบานูน
14. เพลงแม่	ขับร้องโดย	เสกสรร สุขพิมาย
15. เพลงแม่	ขับร้องโดย	พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์
16. เพลงแม่	ขับร้องโดย	พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์
17. เพลงแม่จ๋า	ขับร้องโดย	วิฑูร ศิลาอ่อน
18. เพลงลูกชายของแม่	ขับร้องโดย	ฤทธิพร อินสว่าง
19. เพลงลูยงไม่ท้อ	ขับร้องโดย	จิระศักดิ์ ปานพุ่ม
20. เพลงสองมือแม่	ขับร้องโดย	อ้อย กะท้อน
21. เพลงให้คนคนหนึ่ง	ขับร้องโดย	กชกร สมบูรณ์านนท์
22. เพลงอิมอุ่น	ขับร้องโดย	ศุ บุญเลี้ยง
23. เพลงฮีโร่	ขับร้องโดย	ไพศาล ประสานพงษ์

จากเพลงที่ใช้ในการวิจัย มีเพลงที่นำเสนอแนวคิดด้านหน้าที่ในการให้ความรักมากที่สุด ซึ่งมีเนื้อหาในการนำเสนอที่กล่าวถึงหน้าที่ในการให้ความรักที่แตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

1.1 การเลี้ยงดูของพ่อแม่

เป็นการกล่าวถึงบุญคุณของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูให้ลูกเติบโตขึ้น ตัวอย่างเช่น

เพลงความเป็นแม่

“ลูกเอ๋ยนอนหลับฝันดี
จะดูแลอยู่ทุกนาที แม่อยู่นี่ไง
รักเหลือเกินสุดหัวใจ
จะโอบกอดอยู่แนบกาย ไม่ห่างไกลเลย.”

หรือเพลง คำน้ำนม

“แม่นี้มีบุญคุณอันใหญ่หลวง
ที่เฝ้าหวงห่วงลูกแต่หลังเมื่อยังนอนเปล
แม่เราเฝ้าโอดระเห่ กล่อมลูกน้อยนอนเปล
มิห่างหันเห ไปจนไกล.”

ซึ่งโดยส่วนใหญ่ เพลงจะกล่าวถึงบทบาทของผู้เป็นแม่ในการเลี้ยงดูลูกมากกว่าพ่อ แต่บทบาทของพ่อในการเลี้ยงดูลูกจะปรากฏชัดเจนกว่าในแนวคิดด้านเศรษฐกิจ ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวในลำดับต่อไป

1.2 การเป็นที่ปรึกษา

ในหน้าที่ในการให้ความรักนั้น จะกล่าวถึง บทบาทของพ่อแม่ในการเป็นที่ปรึกษาและเป็นกำลังใจให้กับลูกในยามที่ลูกท้อแท้ เหนื่อยล้า สิ้นหวังจากการดำเนินชีวิต พบอุปสรรคต่าง ๆ ลูกมักจะนึกถึงกำลังใจจากพ่อแม่ ตัวอย่างเช่น

เพลงลูกชายของแม่

“จงอยู่เพื่อฝัน เพื่อวันที่ไผ่หา
ทุกข์เพียงใดอย่ายอมแพ้
อย่าอ่อนแอณะลูก.”

และการให้กำลังใจกับลูกนั้น มักจะปรากฏในเพลงที่มีเนื้อหาถึงการจากบ้านมาทำงานใน กรุงเทพฯ ซึ่งเพลงที่ให้กำลังใจในกลุ่มนี้ นอกจากเพลง ลูกชายของแม่แล้ว ยังมีเพลงลูกยังไม่ท้อ ซึ่งมีเนื้อหากล่าวถึงการเป็นที่ปรึกษาของลูก

"อยู่ ๆ ก็คิดถึงระยะห่าง
จากบ้าน จากมาตั้งนานหลายปี
ผจญภัยในเมืองใหญ่นี้
ไม่มีพ่อแม่คอยเคียงปรึกษา."

เนื่องจากกระแสของเพลงในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรักทั้งสิ้น เพลงไทยสมัยนิยมในปัจจุบัน จึงนำเรื่องราวของความรักระหว่างหนุ่มสาว ไปเป็นเนื้อหา ส่วนหนึ่งของเพลงที่ระลึกถึงแม่ ตัวอย่างเช่น

เพลงแม่ ขับร้องโดย เสกสรร สุขพิมาย

"เก็บเรื่องราวว่านวยสับสน
กับบางคนหัวใจไม่แน่นอน
ลืมเรื่องบางคน ไปชบลงที่ตรงตักแม่."

เป็นการกล่าวถึงกำลังใจของแม่ และรักที่จริงใจของแม่ในความต้องการผิตหวังจากความรัก นอกจากนั้นเพลง ยังกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง ที่คอยเป็นที่ปรึกษาและให้กำลังใจ ตัวอย่างเช่น

เพลงพี่ชายที่แสนดี

"จวบจนฉันโต
พี่ยังคงรักและคอยเป็นห่วง แสนห่วง
เมื่อผิตหวังให้กำลังใจทั้งดวง
น้องเอ๋ย อย่ากลัวใครเขา."
หรือเพลง เพื่อน้อง ขับร้องโดย ลาบานูน
"อยากให้เธอ ได้มั่นใจ
เมื่อก้าวไป ดั่งใจนั้น
จะเป็นเหมือนแรงใจ ยามที่เธอต้องการ
ให้เธอมีวันที่ความใฝ่ฝันเป็นจริง."

จะเห็นได้ว่า เนื้อหาที่กล่าวถึงความรักระหว่างพี่ชายและน้องสาวนั้น จะมีเนื้อหาที่พี่ชาย จะให้กำลังใจ การคอยเป็นที่ปรึกษาให้กับน้องสาว เนื่องจากในครอบครัวไทย พ่อแม่มักปลูกฝังให้ พี่ดูแลน้อง โดยเฉพาะพี่ชาย ต้องคอยดูแลน้องสาว และคอยทำหน้าที่แทนพ่อแม่

1.3 ความอบอุ่น

เพลงหลายเพลงมักมีเนื้อหากล่าวถึงความอบอุ่น โดยเฉพาะความอบอุ่นจากแม่ ตัวอย่าง เช่น เพลงอ้อมอุ่น ขับร้องโดย ศุ บุญเลี้ยง

“อุ่นใด ๆ โลกนี้มีมีเทียบเทียม
อุ่นอกอ้อมแขน อ้อมกอดแม่ตระกอง.”
หรือเพลงสองมือแม่ ขับร้องโดย อ้อย กระท้อน
“อุ่นใด ๆ ไม่อุ่นอิม
เท่าอุ่นรอยยิ้มที่แม่อาทร
อุ่นความรักและอาทร
อุ่นลูกหลับนอน พักผ่อนหนุนตักแม่.”

เนื้อเพลงมักกล่าวถึงความอบอุ่นระหว่างแม่กับลูก เนื่องจากในวัยเด็ก ลูกมีความใกล้ชิด กับแม่มากกว่าพ่อ เพราะแม่ทำหน้าที่ตั้งครรรค์ ให้กำเนิด ตลอดจนให้น้ำนม ซึ่งลูกจะได้รับการถ่ายทอดความอบอุ่น ขณะที่แม่ให้นมลูก

2. หน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม

เพลงที่ใช้ในการวิจัยนำเสนอแนวคิดด้านหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรมในอันดับรองลงมา จากหน้าที่ในการให้ความรัก มีเพลงที่นำเสนอแนวคิดนี้ทั้งหมด 16 เพลง ได้แก่

1. เพลงคิดถึงแม่	ขับร้องโดย	โสภ
2. เพลงจดหมายจากพ่อ	ขับร้องโดย	หมวด สะตอ
3. เพลงน้องเอ๋ย	ขับร้องโดย	หฤทัย ม่วงบุญศรี
4. เพลงพ่อ	ขับร้องโดย	ไพบุลย์เกียรติ เขียวแก้ว
5. เพลงพ่อ	ขับร้องโดย	ขจรศักดิ์ รัตนนิสสัย
6. เพลงพ่อ	ขับร้องโดย	หงา คาราวาน
7. เพลงพ่อของลูก	ขับร้องโดย	โสภ

8. เพลงพ่อบอก	ขับร้องโดย	กะลา
9. เพลงพ่อให้พอ	ขับร้องโดย	ทีน & คิม
10. เพลงเพลงของพ่อ	ขับร้องโดย	อะชิตะ ปราโมช
11. เพลงเพลงของพ่อ	ขับร้องโดย	สุเมธ & เดอะบั้ง
12. เพลงรักของแม่	ขับร้องโดย	แก้ว ลายทอง
13. เพลงลูกผู้ชาย	ขับร้องโดย	สันติภาพ
14. เพลงลูกพ่อ	ขับร้องโดย	อุเทน พรหมมินทร์
15. เพลงลูกแม่ค้าขนมจีน	ขับร้องโดย	คนสองหน้า
16. เพลงไอน้องชาย	ขับร้องโดย	สเมล (SMELL)

จะเห็นได้ว่า เพลงที่นำเสนอแนวคิดด้านหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรมทั้ง 16 เพลง

มีเพลงที่กล่าวถึงพ่อ	10	เพลง
เพลงที่กล่าวถึงแม่	3	เพลง
เพลงที่กล่าวถึงพี่ – น้อง	2	เพลง
เพลงที่กล่าวถึงพ่อและแม่	1	เพลง

ในจำนวน 16 เพลงที่นำเสนอหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม มีบทเพลงที่กล่าวถึงพ่อมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า ในเนื้อหาของเพลง มักมีการกล่าวถึงคำสั่งสอน คำชี้แนะของพ่อกว่าแม่ เนื่องจากนักร้องที่ร้องเพลงในกลุ่มนี้เป็นนักร้องผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เนื้อหาของเพลงจึงเป็นการกล่าวถึง สิ่งที่ลูกชายพูดถึงพ่อของตนเอง และนอกจากนั้น ยังมีเพลงที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพี่ชาย – น้องชาย และ พี่สาว – น้องสาว ในการปลูกฝังคุณธรรมอีกด้วย

เพลงที่นำเสนอแนวคิดด้านหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรมสามารถแบ่งเนื้อหาของเพลงได้ดังต่อไปนี้

2.1 การเจริญรอยตามพ่อ

ตัวอย่างเช่น เพลงพ่อ

“ข้างหน้าที่ทิ้งไว้ คือรอยเท้าที่พ่อเดิน

ลูกเหยียบย่างไม่ห่างเหิน เดินตาม”

หรือ เพลงลูกพ่อ

“หากตัวฉัน ได้เป็นแค่ครึ่งของพ่อ

แค่นั้นก็พอ พอแล้วกับชีวิตนี้”

ซึ่งเนื้อหาของเพลงในกลุ่มนี้จะกล่าวถึงการเจริญรอยตามแบบอย่างของพ่อ การยึดพ่อเป็นต้นแบบในการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของพ่อบ้านที่มีต่อครอบครัว (คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานแห่งชาติ, 2539:219) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “พ่ามีหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก พ่อบ้านที่ดีควรสร้างศรัทธาให้แก่ลูก ทำให้เกิดการเลียนแบบ และรับเอาค่านิยมที่ดี ตลอดจนคุณธรรมต่าง ๆ ไว้ในบุคลิกภาพ เป็นรากฐานของการพัฒนาการที่ดีตั้งแต่ต้น”

นอกจากนั้นยังมีเพลงที่กล่าวถึงการยึดแม่เป็นตัวอย่างในการสอนให้ลูกเป็นคนดี เช่น

เพลงคิดถึงแม่

“ตอนแม้อยู่ แม่ให้ลูกนั้นมากมาย

เฝ้าอบรมบ่มเพาะนิสัย

ผ่านวันและวัยได้มีเมตตา

จะเพียรเอาอย่าง เหมือนแม่อยู่เคียงกายา

เพื่อหลานแม่เติบโตขึ้นมา จิตใจงดงาม”

เพลงนี้เป็นบทเพลงที่กล่าวถึงการจากไปของแม่ ไม่ว่าจะเวลาจะผ่านไปนานเท่าไร ลูกก็ยังทำใจไม่ได้ ลูกคงยังระลึกถึงแม่ที่เฝ้าอบรมบ่มนิสัย จึงอยากที่จะเอาแบบอย่างแม่ โดยจะเลี้ยงลูกของตนให้เหมือนกับที่แม่เลี้ยงตนเองมา เป็นเพลงที่มีเนื้อหาแตกต่างจากเพลงแม่ทั่ว ๆ ไป คือ ไม่ได้กล่าวถึงแม่ที่มีชีวิตอยู่ แต่เป็นการระลึกถึงพระคุณแม่ที่เสียชีวิตไปแล้ว

2.2 การปลูกฝังให้ทำความดี

จากแนวคิดการสังคมประกิต (Socialization) กล่าวถึงครอบครัวในฐานะตัวแทนการสังคมประกิต (สุพัตรา สุภาพ, 2531) ไว้ว่า

“ครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานที่ขัดเกลามนุษย์ ให้รู้ว่สิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร หรืออะไรถูก อะไรผิด” ดั่งเนื้อหาของเพลงในกลุ่มนี้จะกล่าวถึงการที่พ่อแม่ปลูกฝังให้ลูกเชื่อในความดีและการทำความดี ตัวอย่างเช่น

เพลงของพ่อ

“ฟังเพลงของพ่อ

อย่าใจให้เดินรอยตาม เพลงทำให้ฉัน

ซึ่งในความงาม เห็นในความดี”

หรือตัวอย่างเพลงที่ลูกชายระลึกถึงคำสอนของแม่ ได้แก่

เพลงลูกผู้ชาย

“ลูกชายของแม่ตั้งแต่วินี้

อยากเป็นคนดีที่แม่ตั้งใจ

ลูกผู้ชายของแม่ตั้งแต่บัดนี้

มุ่งทำความดีให้ถึงจุดหมาย”

หรือ ตัวอย่างเช่น เพลงลูกแม่ค้าขนมจีน ที่มีเนื้อหากล่าวถึง ความภูมิใจในอาชีพของพ่อแม่ ซึ่งเป็นคนขายขนมจีน ที่สามารถหาเลี้ยงชีพสุจริตจากการขายขนมจีน เพื่อส่งเสียให้ตนเองได้เรียนหนังสือ เป็นตัวอย่างและเป็นความภาคภูมิใจในการต่อสู้ชีวิตในวันข้างหน้า เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับทุกคนว่า ไม่ต้องอับอายในอาชีพของพ่อแม่ แม้จะไม่ใช่อาชีพที่มีชื่อเสียงหรือมีรายได้มากมาย แต่ก็เป็อาชีพที่สุจริตเป็นที่มาของรายได้ของครอบครัว ดั่งเช่นท่อนหนึ่งของเพลงที่ว่า

“เกิดเป็นลูกแม่ค้าไม่เคยอายใคร

สิ่งที่แลเห็นคือความภูมิใจ

แม่ไม่เอาเปรียบใคร แม่ไม่คิดโกงคน

..... หากมีวันไหนได้ดีขึ้นมา

“ไม่หลงลืมหรือก่ว่าเป็นลูกแม่ค้าขนมจีน”

นอกจากนั้นยังมีเพลงที่กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างพี่ – น้อง ในการทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรม เช่น เพลงน้องเอ๋ย ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพี่สาว และน้องสาว เป็นการสั่งสอนน้องสาว ในเรื่องของความรัก ดังตัวอย่าง

“อย่าปล่อยใจไปงายขนาดนั้น
 ดูเขาก่อน เขานะแบบไหน
 ดูเขาไว้ แค่ออดอกไม้อย่ารีบร้อนนัก”

มีเนื้อหากล่าวถึง การสั่งสอนให้น้อง ยับยั้งจิตใจในเรื่องของความรัก มีคนพูดจาหวาน ๆ เอาดอกไม้มาให้ ก็อย่าเพิ่งรักเขา ให้รอดูก่อน

และเพลงที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง พี่ – น้อง อีกเพลงหนึ่ง ที่ทำหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม คือ

เพลงไอ้น้องชาย

“พี่ก็ยังอยู่ ในที่ ๆ พี่ฝัน
 ส่วนแกก็คงมัน กับวันที่หวังไว้
 แม้จะลำบากอยากเพียงให้ได้ว่า
 หากเราไม่คิดสู้ และวันที่โหดร้ายมันจะมา”

เป็นเพลงที่พี่ชายต้องการสอนน้องชายให้เป็นผู้สู้ชีวิต อย่าท้อถอย ต่อสิ่งที่ตั้งความหวังไว้ จะเห็นได้ว่า เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัว ที่นำเสนอแนวคิดและเนื้อหาในการปลูกฝังคุณธรรม ก็จะนำเสนอเนื้อหาในการปลูกฝังคุณธรรมในเรื่องที่แตกต่างกันออกไป แต่โดยส่วนใหญ่ มักเป็นการสั่งสอนให้ลูกเป็นคนดีและหมั่นทำความดี ซึ่งถือเป็นการทำหน้าที่สำคัญของครอบครัวในการขัดเกลาและปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัว

3. หน้าที่ด้านเศรษฐกิจ

คือการทำหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ในการทำงานหารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัว เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องของปัจจัย 4 ค่าสาธารณูปโภค ค่าใช้จ่ายในการศึกษา และอื่น ๆ

เพลงที่นำเสนอแนวคิดด้านเศรษฐกิจ มี 14 เพลง ดังต่อไปนี้

1. เพลงคำสัญญาที่ว่างเปล่า ขับร้องโดย ไชย

	2. เพลงคุณพ่อ		ขับร้องโดย	วิฑูร ศิลาอ่อน
	3. เพลงจดหมายจากพ่อ		ขับร้องโดย	หมวด สะตอ
	4. เพลงจดหมายถึงพ่อ		ขับร้องโดย	โฮป
	5. เพลงด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก		ขับร้องโดย	คนาคำ อภิรดี
	6. เพลงดูพ่อเป็นตัวอย่าง		ขับร้องโดย	มนต์ชีพ ศิวะสินางกูร
	7. เพลงน้ำตาแม่		ขับร้องโดย	เคียด
	8. เพลงบุญคุณของแม่		ขับร้องโดย	จิ้น กรรมาชน
	9. เพลงพ่อเป็นกรรมกร		ขับร้องโดย	พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์
	10. เพลงแม่ (1)		ขับร้องโดย	พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์
	11. เพลงรักใดไม่เท่าพ่อ		ขับร้องโดย	ครอคโคไดส์ จูเนียร์
	12. เพลงลูกผู้ชาย		ขับร้องโดย	สันติภาพ
	13. เพลงลูกอยากบอก		ขับร้องโดย	พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์
	14. เพลงฮีโร่ (HERO)		ขับร้องโดย	ไพศาล ประสานพงษ์
แบ่งออกเป็น	เพลงที่กล่าวถึงพ่อ	8	เพลง	
	เพลงที่กล่าวถึงแม่	5	เพลง	
	เพลงที่กล่าวถึงพ่อ – แม่	1	เพลง	

จะสังเกตได้ว่า เพลงที่มีแนวคิดด้านเศรษฐกิจ จะมีเนื้อหากล่าวถึง พ่อ มากกว่า แม่ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของพ่อบ้านที่มีต่อครอบครัว (คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2539:219) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “พ่อมีหน้าที่ให้การค้ำจุนเกื้อหนุนเศรษฐกิจ โดยทั่วไปแล้ว รายได้หลักของครอบครัวจะมาจากพ่อบ้าน แม้ว่าบางครอบครัวแม่บ้านจะมีรายได้มากกว่า แต่ก็ไม่ถือเป็นข้ออ้างให้พ่อบ้านไม่ต้องค้ำจุนครอบครัว เพราะหน้าที่นี้จะสร้างความภูมิใจในตัวพ่อบ้าน และสร้างทัศนคติที่ดีของสมาชิกในครอบครัวต่อพ่อบ้าน”

โดยเนื้อหาของเพลงที่มีแนวคิดด้านเศรษฐกิจ มีเนื้อหาดังนี้

3.1 การจากครอบครัวไปทำงานในต่างถิ่นของพ่อ

เพลงมีเนื้อหากล่าวถึงการจากบ้านมาหางานทำในกรุงเทพฯ ของพ่อ เพื่อหาเงินส่งให้ครอบครัวที่ต่างจังหวัด ตัวอย่างเช่น

เพลงจดหมายจากพ่อ

“นั่งเขียนจดหมายถึงเจ้าลูกชายตัวดี
จากใจของพ่อคนนี้อยู่ห่างไกล
พ่ออยู่เมืองกรุงหาเงินแล้วรีบส่งไป
ให้เจ้าได้กินได้ใช้ ไม่ให้ออดอยากปากแห้ง”

เป็นเพลงที่มีเนื้อหาที่พ่อนั่งเขียนจดหมายหาลูกชายที่อยู่ที่บ้านต่างจังหวัด ขณะที่ตนมาหางานทำในกรุงเทพฯ หรือตัวอย่างเช่น

เพลงจดหมายถึงพ่อ

“แม่อธิบายที่พ่อไปทำงาน
เพื่อเงิน เพื่อบ้านและเพื่อลูกยา
จะมีบ้านโต มีรถไถ่สง่า
มีหน้ามีตาเหมือนดังใคร ๆ”

เป็นเพลงที่ลูกสาวเขียนถึงพ่อที่จากบ้านไปหางานทำในกรุงเทพฯ เพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว เพื่อจะได้มีบ้านสวย ๆ รถคันโต และมีหน้าตาในสังคม แต่ในท่อนถัดมาของเพลง กล่าว

“ส่วนน้องหญิง ยิ่งยามเย็นย่ำ
อ่อนประจำเหตุผลไม่ฟัง
ไม่เอาบ้านโต ไม่เอาทุกอย่าง
จะเอาชีหลังของพ่อคนเดียว”

โดยเฉพาะท่อนที่ว่า “ไม่เอาบ้านโต ไม่เอาทุกอย่าง จะเอาชีหลังของพ่อคนเดียว” แสดงให้เห็นว่า สำหรับลูกแล้ว ไม่ได้ต้องการทรัพย์สินเงินทองอย่างอื่น แต่ต้องการความรัก ความอบอุ่น โหยหาความใกล้ชิดติดพ่อ รวมถึงท่อนที่กล่าวถึงแม่ว่า

“แต่บางครั้ง แม่สะอื้นร้องไห้
หนูแก้มกลับไปส่งสารแม่จัง”

สะท้อนให้เห็นว่า การจากไปทำงานในกรุงเทพฯ ของหัวหน้าครอบครัว ซึ่งทำหน้าที่ทั้งสามี และพ่อ นั้น ทำให้ครอบครัวที่อยู่ข้างหลังขาดความอบอุ่น เนื่องจากการพลัดพรากของสมาชิกในครอบครัว

หรือเพลงที่บรรยายถึงการจากบ้านไปเป็นกรรมกรขายแรงงานในต่างประเทศของพ่อ เช่น เพลงพ่อเป็นกรรมกร ขับร้องโดย พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์

“พ่อฉันเป็นกรรมกร
พ่อต้องจากจรไปแดนไกล
ต้องจากบ้านไป ไปขายแรงงาน”

3.2 พ่อ – แม่ ทำงานหนัก

เป็นการบรรยายถึงการทำงานหนัก และยากลำบากของพ่อ เพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว ตัวอย่างเช่น

เพลงดูพ่อเป็นตัวอย่าง

“แม่จะอาบผิวกายด้วยเห็้อ
แรงไม่มี ไม่เหลือกำลัง
แม่จะเหนื่อยเท่าใด หัวใจไม่หมดหวัง”

เพลงฮีโร่ (HERO)

“ก็ปีมาแล้ว พ่อไม่เคยจะหยุด
ก็ปีมาแล้ว พ่อทุ่มเททำมา”

และด้วยสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้หญิงจึงมีบทบาทมากขึ้นในการทำงานหาเลี้ยงครอบครัว เปลี่ยนจากเดิมที่ผู้หญิงเมื่อแต่งงานแล้วจะทำหน้าที่ในการดูแลบ้าน ดูแลลูก แต่เพียงอย่างเดียว เนื้อหาของเพลงที่นำเสนอแนวคิดด้านหน้าที่ทางเศรษฐกิจ จึงกล่าวถึงแม่ในการทำงานหาเลี้ยงลูก หาเลี้ยงครอบครัว ตัวอย่างเช่น เพลงด้วยสองมือแม่นี้ที่สร้างโลก ที่บรรยายการต่อสู้อย่างไม่ท้อแท้ต่อโชคชะตา และความจนของแม่ หรือ เพลงน้ำตาแม่ ที่กล่าวถึงการทำงานหนักของแม่

“หยาดเหงื่อท่วมตัว ท่วมหัวโทรมกาย
เหงื่อที่รินไหลคือแรงงานที่ทนทำกิน
..... ทนหาของขาย เหงื่อท่วมกายไม่เคยจะท้อ
ถึงแดดจะเผาจะร้อนเพียงใด ไม่เคยจะล่า”

เป็นการบรรยายถึงการหาของขายอย่างหนักเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวของแม่

เพลงลูกผู้ชาย

“เมื่อก่อนเคยคิดว่าไม่มีใครเลยเฝ้าดู
เพิ่งได้รู้ความจริงจากใจ
แม่แบกภาระของครอบครัว
น่องยังเยาว์วัย ใจที่ร้ายสลายสิ้นไป”

เป็นการทำหน้าที่ของแม่ในฐานะหัวหน้าครอบครัว เนื่องจากพ่ออาจจะเสียชีวิตหรือหย่าร้างกับแม่ แม่จึงทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อและแม่ และรับหน้าที่เป็นผู้หารายได้เลี้ยงครอบครัว

นอกจากนั้น เพลงที่นำเสนอแนวคิดด้านหน้าที่ทางเศรษฐกิจ ยังมีเนื้อหาสะท้อนถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ที่แสดงถึงความผิดเคืองทางเศรษฐกิจ เนื่องจากภาวะแห้งแล้งในชนบท ทำให้ประชาชนไม่สามารถทำการเกษตรได้ ต้องจากบ้านมาทำงานในกรุงเทพฯ หรือไปขายแรงงานในต่างประเทศเนื่องจากค่าแรงงานต่ำในประเทศไทย

ดังเช่น เพลงพ่อเป็นกรรมกร ขับร้องโดย พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์

“ก็อยู่เมืองไทยค่าแรงรายได้ต่ำ (จะทำก็ทำได้อย่างไร)
ดินรกรกไปสิทธิ์เสียงแทบไม่มี (เสียงของเราไม่มีความหมาย)”

เพลงมีเนื้อหาตัดพ้อว่า ชนชั้นกรรมกรในประเทศไทยนั้น เป็นชนชั้นที่ไม่มีสิทธิ์มีเสียงในสังคม เป็นชนชั้นที่ถูกดูหมิ่นดูแคลน

หรือ เพลงคำสัญญาที่ว่างเปล่า

“ข้าวดีราคาถูกเลี้ยงหลานลูกให้อิ่มหมี
สำราญสุข ทุกนาที่ เดิมอย่างนี้ชีวิตไทย
มาวันนี้ชีวิตแร้น แสนยากแค้น น้ำตาไหล
นี่กอยู่เสมอไป หาที่ไหนให้ลูกกิน”

มีเนื้อหาบรรยายถึงสภาพด้านเศรษฐกิจที่แร้นแค้น ทำให้มีความยากลำบากในการหารายได้มาเลี้ยงดูลูก เลี้ยงดูครอบครัว หรือท่อนที่ว่า

“คนรวยก็รวยล้นดี แต่เรานี้ทำไม่ถึงจน

ถ้าสักวันฉันโชคดี มั่งมีเหมือนหลายคน

หวังว่าฉันจะตีค่าตน เข้ากับคนที่ไม่รวย"

สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยของประเทศ คนจนก็จนมาก คนรวยก็รวยมาก และเกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนคนรวย.

จะสังเกตได้ว่า เพลงที่นำเสนอแนวคิดด้านหน้าที่ทางเศรษฐกิจนั้น ส่วนใหญ่เป็นเพลงเพื่อชีวิต มีเนื้อหากล่าวถึงการจากบ้านมาทำงานในกรุงเทพฯ พ่อแม่ที่เป็นกรรมกร พ่อแม่ที่ทำงานหนัก อาจเป็นเพราะเพลงเพื่อชีวิตทำหน้าที่สะท้อนเรื่องราวของสังคมปัจจุบันและมีเนื้อหาที่กล่าวถึงชนชั้นผู้ใช้แรงงาน และคนต่างจังหวัดมากกว่าเพลงสตริง

4. หน้าที่ในการให้การศึกษา

เป็นหน้าที่ที่นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ที่พ่อแม่จะต้องให้การศึกษากับลูก แม้แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 ยังระบุไว้ว่า "บิดามารดา จำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์"

เพลงที่นำเสนอแนวคิดด้านหน้าที่ในการให้การศึกษา มีจำนวน 7 เพลง ได้แก่

1. เพลงน้ำตาแม่	ขับร้องโดย	เคียด
2. เพลงบุญคุณของแม่	ขับร้องโดย	จิ้น กรรมมาชน
3. เพลงปรารถนาของพ่อ	ขับร้องโดย	แฮมเมอร์
4. เพลงแม่คิดถึง	ขับร้องโดย	สันกาลา
5. เพลงรักที่ยิ่งใหญ่	ขับร้องโดย	มายา
6. เพลงลูกแม่ค้าขนมจีน	ขับร้องโดย	คนสองหน้า
7. เพลงหวังของพ่อแม่	ขับร้องโดย	สันติภาพ

เพลงในกลุ่มนี้มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

4.1 พ่อแม่ผิดหวังในเรื่องการศึกษาของลูก

เพลงมีเนื้อหาที่บรรยายความหวังและความตั้งใจของพ่อแม่ที่ยอมมหาเงิน ทำงานอย่างหนักเพื่อส่งเสียลูกเรียนหนังสือ ให้มีการศึกษามีวิชาติดตัว เมื่อโตขึ้นจะได้ประกอบอาชีพ

เลี้ยงตัวเองได้ พร้อมทั้งสร้างความภูมิใจให้กับพ่อแม่ เมื่อลูกจบการศึกษา ได้รับปริญญา แต่ลูกกลับเกรง ไม่ยอมเรียนหนังสือ ทำให้พ่อแม่ผิดหวัง ตัวอย่างเช่น

เพลงน้ำตาแม่

“เก็บเงินค่าเทอมส่งเจ้าเรียน
 ให้มีการศึกษา ค่าน้ำประปา
 รวมทั้งค่าไฟใกล้มาสิ้นเดือน
 ช่างโซคร้ายลูกชายทำตัวเหลวไหล
 คบเพื่อนเลย มั่วสุเมสพของมีนเมา
 สูบกัญชา ดมทั้งกาวทั้งกินเหล้า
 ทูรันทูรายใจแทบขาด เมื่อครั้งลงแดง
 หมดความหวังหมดพลัง
 ที่จะชวนชวาย กอดลูกชาย
 น้ำตาไหลโรยแรงอ่อนล้า
 แสบสันต์วสันต์กำลัง หมดความแข็งแกร่ง
 แม่สิ้นแรงเมื่อเจ้าสิ้นลม.”

เป็นการกล่าวถึงความผิดหวังของพ่อแม่ ที่ส่งผลให้ลูกชายเรียนหนังสือ แต่ลูกชายกลับติดยาเสพติด และเสียชีวิตจากแม่ไป เป็นเพลงที่สะท้อนภาพสังคมปัจจุบัน ที่สังคมกำลังเผชิญกับปัญหาเสพติด

เพลงหวังของพ่อแม่

“ก้าวแรกที่เรามาถึง
 จิตใจคำนึงถึงความหวัง
 พ่อแม่ตั้งใจให้กำลัง
 ท่านอยากให้มีความรู้ มีการศึกษา
 หนทางข้างหน้าจะมีสิ่งหวัง

ช่วงวันเวลาที่ผ่านไป จิตใจเปลี่ยนแปลง
 มีสิ่งแทรกแซง จูงใจ คบหาเพื่อนฝูง
 จูงมือกันไป หลงสิ่งมกมายทำลายสิ่งที่หวัง."

มีเนื้อหากล่าวถึงความผิดหวังของพ่อแม่ในการส่งเสริมให้ลูกเรียนหนังสือ แต่ก็ต้องผิดหวัง
 เนื่องจากลูกติดยาเสพติด เช่นเดียวกับ เพลงน้ำตาแม่

4.2 เมื่อจบการศึกษาแล้วให้กลับบ้าน

เนื่องจากเพลงที่มีเนื้อหาด้านหน้าที่ในการให้การศึกษา เป็นเพลงที่กล่าวถึงพ่อแม่
 ในต่างจังหวัดที่ส่งลูกมาเรียนในกรุงเทพฯ เนื้อหาของเพลงจึงเป็นการบรรยายถึงความปรารถนา
 และการรอคอยของพ่อแม่ที่ต้องการให้ลูกกลับบ้าน เมื่อจบการศึกษาแล้ว เช่น

เพลงปรารถนา (ของพ่อ)

“จบการศึกษาได้รับปริญญา
 สิ่งที่ปรารถนา ที่พ่อรอมา
 ลูกได้เรียนจบครบตามเวลา
 ดั่งคำสัญญา ทำตามพ่อสั่ง

 เก็บใจคิดถึงเอามาฝากพ่อ
 จิตใจท้อ พ่อมาจากไกล
 สายเกินไปหน่อย ลูกมาไม่ทัน
 สิ่งปรารถนานั้น จะทำเพื่อพ่อ.”

เนื้อเพลงกล่าวถึงการประสบความสำเร็จในการศึกษา อย่างที่พ่อหวังและตั้งใจไว้ แต่พอ
 กลับมาที่บ้าน พ่อกลับมาเสียชีวิตจากไปเสียก่อน

เพลง แม่คิดถึง

“ยามลูกจากสู่รั้วมหาลัย

สู่แดนไกลเพื่อไขว่คว้า

ปริญญา ปริญญา

หลบบ้านบ้างหนา แม่คิดถึง."

เป็นเพลงที่กล่าวถึงการรอคอยของแม่ชาวดั้ ที่ส่งเสียให้ลูกเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ พร้อมทั้งสั่งเสียว่าเมื่อเรียนจบแล้ว ให้กลับมาบ้านบ้าง แม่รอคอยด้วยความคิดถึง

เป็นที่น่าสังเกตว่า เพลงที่มีเนื้อหาด้านหน้าที่ในการให้การศึกษาจะเป็นเพลงเพื่อชีวิตทั้งสิ้น เนื่องจากเพลงเพื่อชีวิตมักมีเนื้อหากล่าวถึงความเป็นอยู่ของคนในต่างจังหวัด สะท้อนสภาพชีวิตในชนบทมากกว่า เพลงสตริงที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องความรักเสียเป็นส่วนใหญ่

5. การกล่าวถึงบ้าน

เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัว ส่วนหนึ่งจะมีการนำเสนอแนวคิดและเนื้อหาเกี่ยวกับ "บ้าน" ซึ่งไม่ได้หมายถึง "บ้าน" อันเป็นที่อยู่อาศัย แต่หมายถึง "การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว" ดังคำให้สัมภาษณ์ของวิฑูร ศิลาอ่อน (2546) ที่กล่าวว่า "ไม่ว่าครอบครัวนั้นจะไปอาศัยอยู่ที่ใด ที่นั่นก็จะเป็นบ้านเสมอ การที่คนเราบอกว่า กลับบ้าน ก็หมายถึงการกลับไปหาครอบครัว"

เพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงบ้าน มีทั้งหมด 7 เพลง ได้แก่

1. เพลงกลับบ้าน	ขับร้องโดย	แม่น้ำ
2. เพลงคิดถึงบ้าน	ขับร้องโดย	จรัญ มโนเพชร
3. เพลงบ้าน	ขับร้องโดย	ไพบุลย์เกียรติ เขียวแก้ว
4. เพลงบ้านของความทรงจำ	ขับร้องโดย	ฤทธิพร อินสว่าง
5. เพลงบ้านของเรา	ขับร้องโดย	อิสรา อนันต์ทัศนีย์
6. เพลงบ้านนาคอยอยู่	ขับร้องโดย	บิลลี่ โอแกน
7. เพลงอยากกลับบ้าน	ขับร้องโดย	ธนพล อินทฤทธิ์

โดยมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

5.1 การระลึกถึงบ้าน

เป็นเพลงที่มีเนื้อหาถึงการจากบ้านเกิดเมืองนอน จากครอบครัวไปศึกษาเล่าเรียนหรือไปทำงานในกรุงเทพฯ แล้วเกิดความรู้สึกคิดถึงบ้าน คิดถึงครอบครัว โดยส่วนใหญ่มักกล่าว

เปรียบเทียบความรู้สึกถึงการอยู่ในกรุงเทพฯ อย่างโดดเดี่ยวอ้างว้าง กับความรู้สึกอบอุ่นที่ได้อยู่ที่บ้าน

ตัวอย่างเช่น เพลงคิดถึงบ้าน ที่นั่งมองดูท้องฟ้าดูดวงดาว แล้วรู้สึกเหงา และคิดถึงบ้าน

และเพลงอยากกลับบ้าน

“อยู่ในเมืองวุ่นวาย เปื่อหน่ายชีวิต
หลับตาถอนใจ อยากจะหนีไกล
ให้พ้น เหมือนคนหมดไฟ
คืนนี้ฟ้า ไร้ดาวมีดมน
เหมือนดังคน ไม่มี ที่ไป
ใจฉันคิด ขึ้นมาเมื่อไหร่ น้ำตาเอ่อทุกที”

และเพลงบ้านของความทรงจำ

“ไกล ... ไกลจากบ้าน นาน ... นานเหลือเกิน
ตั้งคนเดินทาง กลางเมืองเปลี่ยวร้างไร้
เมืองที่น้ำใจ พายแพ้น้ำเงิน
.....
มองทางข้างเผือกทอดไกลบนฟ้า
วอนช่วยพาฉันกลับบ้าน”

เพลงนี้บรรยายถึงความไร้น้ำใจของคนในเมืองหลวง แตกต่างจากบ้านที่จากมา ว่ามีแต่คนที่น้ำใจ ไม่ทำให้รู้สึกเปล่าเปลี่ยว เหมือนอยู่ในกรุงเทพฯ เพราะคนในกรุงเทพฯ ให้ความสำคัญกับเงินทองและวัตถุ มากกว่า มิตรไมตรีที่ดีต่อกัน ทำให้รู้สึกเหงา และอยากกลับบ้าน

จะสังเกตได้ว่า เพลงที่กล่าวถึงการระลึกถึงบ้าน มักจะบรรยายถึงบรรยากาศและความรู้สึกขณะที่มองท้องฟ้า นั่งดูดวงจันทร์ ดวงดาว แล้วทำให้คิดถึงบ้าน

หรือการกล่าวถึงการจากบ้านในภาคอีสาน เลิกทำนามาทำงานในกรุงเทพฯ ของหญิงสาวในเพลงบ้านนาคอยอยู่ ซึ่งมีท่อนท้ายของเพลงที่กล่าวว่า

“ตัวของเธอมาอยู่กรุงเทพฯ
แต่ใจของเธอคงอยู่กับคนอีสาน บ้านเดิม”

แม้ว่าจะจากบ้านมานานเท่าไร แต่ก็เป็นการจากมาแต่ตัว แต่ใจยังคงระลึกถึงครอบครัวที่
อีสานอยู่ตลอดเวลา

หรือการจากไปทำงานในกรุงเทพฯ เมื่อมีโอกาสได้กลับบ้านแล้วรู้สึกมีความสุข แต่
แล้วก็รู้สึกใจหายและโหยหาเมื่อจะต้องกลับเข้ามาดำเนินชีวิตในกรุงเทพฯ เช่น เพลงกลับบ้าน ซึ่ง
บรรยายสภาพบรรยากาศของบ้านในชนบท ธรรมชาติที่สวยงาม และรู้สึกใจหายเมื่อพຽນนี้ต้อง
จากบ้านกลับไปทำงานในกรุงเทพฯ ทั้งที่ใจยังไม่อยากจากบ้านไป แต่ด้วยความจำเป็นในการ
ดำรงชีวิต ดังเช่นเนื้อเพลงก่อนที่ว่า

“กลับมาไม่อาจจากไกล
หวนคิดขึ้นมาใจหาย
พຽນนี้ต้องไกลจากบ้าน
เส้นทางชีวิต ลีขิตไว้ตามทางของตน
โชคชะตาเวียนวน ให้ด้นด้นอยู่ในเมืองหลวง”

5.2 ความสุข ความอบอุ่นของบ้าน

ได้แก่ เพลงบ้านของเรา ที่กล่าวถึงความสุขและบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันของสมาชิก
ในครอบครัวว่า

- บ้านเป็นที่พักผ่อนและพักผ่อน จากเหตุการณ์วุ่นวายสับสนและปัญหาต่าง ๆ
- บ้านเป็นที่ ๆ มีความรักและการแบ่งปัน
- บ้านเป็นที่ ๆ ทุกคนสามารถร่วมทุกข์และร่วมสุข
- การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ที่อาวุโสกว่า

และเพลงบ้าน ที่มีเนื้อหาบรรยายถึงบรรยากาศในบ้านและประโยคที่ว่า “บ้านนี้จะมี ความงามได้ถ้ามีเธอ” “เธอ” ในที่นี้อาจหมายถึง ภรรยา, แม่ หรือลูกสาว และในท่อนท้ายของเพลง กล่าวว่

“บ้านนี้จะงามอย่างไร ถ้าไม่มีเธอ

ก็เพราะว่าใจของเธอ คือบ้าน ของฉัน”

เป็นการเปรียบเทียบว่า ใจของ “เธอ” นั้น เปรียบเหมือน “บ้าน” ที่มีความสวยงามและ เป็นที่พักผ่อนยามอ่อนล้า คอยให้กำลังใจ และพร้อมจะเข้าใจในทุก ๆ เรื่องเป็นการนำเอาเรื่องราว ของความรักมากล่าวในแง่มุมของการเปรียบเทียบกับบ้านได้อย่างกลมกลืน

6. หน้าที่ในการปกป้องสวัสดิภาพ

นับเป็นอีกหนึ่งหน้าที่ที่สำคัญของครอบครัวที่จะต้องปกป้องสวัสดิภาพของสมาชิกภายในครอบครัวให้มีความปลอดภัยในร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน เพื่อให้สมาชิกในครอบครัว มีความรู้สึกอุ่นใจและปลอดภัยในการดำเนินชีวิต

เพลงที่มีแนวคิดด้านหน้าที่ในการปกป้องสวัสดิภาพ ได้แก่

1. เพลงคิดถึงแม่	ขับร้องโดย	แก้ว กล้วยพันธุ์
2. เพลงด้วยมือของเธอ	ขับร้องโดย	นัท มีเรีย
3. เพลงพ่อ (สายเกินไป)	ขับร้องโดย	สันกาลา
4. เพลงพี่ชายที่แสนดี	ขับร้องโดย	ระวีวรรณ จินดา
5. เพลงแม่ (1)	ขับร้องโดย	พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์

ตัวอย่างเช่น เพลงคิดถึงแม่

“จำเมื่อครั้งยังเยาว์ หน้าหนาวแม่คอยห่มห่ม

สองมือแม่กอด ถักทอผืนผ้าห่มให้”

กล่าวถึงแม่ที่คอยดูแลให้ความอบอุ่น ในช่วงฤดูหนาว

เพลงพ่อ (สายเกินไป)

“ก็เหมือนดวงใจของพ่อ ที่คอยปกป้องคุ้มภัย

“ให้ลูกกินอยู่สบาย จนตัวตายพ่อยังเฝ้าดู”

เป็นเพลงที่เปรียบพ่อเหมือนต้นโพธิ์ให้ร่มเงาแก่ลูก ๆ ลูกก็เปรียบเหมือนนกกา ที่อาศัยอยู่ภายใต้ร่มเงาของต้นโพธิ์ แต่เมื่อพ่อเสียชีวิตลงก็เหมือนต้นโพธิ์ที่ล้มตายลง ลูก ๆ ก็ไม่มีที่พักพิงอาศัย และบรรยายถึงความเสียใจของลูกที่ยังไม่ได้ตอบแทนบุญคุณของพ่อ มาสำนึกได้เมื่อสายไป พ่อได้เสียชีวิตไปแล้ว

หรือเพลงแม่ (1)

“แม่ถนอมเลี้ยงลูกรัก
รักเกินรักยิ่งสิ่งใด
ไม่ให้ใครทำร้ายให้ลูกเจ็บ”

เนื้อเพลงบรรยายถึงความรักของแม่ที่ต้องการปกป้องคุ้มครองลูกไม่ให้ใครทำร้ายให้ลูกได้รับบาดเจ็บ ซึ่งเป็นสัญชาตญาณของแม่ ในการปกป้องดูแลลูก

นอกจากนั้น ยังมีเพลงที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพี่ชายและน้องสาว ได้แก่

เพลงพี่ชายที่แสนดี

“ครั้นโดนเขารังแก ร้องงอแงร้องไห้
พี่คนนี้ ยังคอยคุ้มครอง คุ้มภัย
น้องเอ๋ย อย่ากลัวใครเขา”

หน้าที่ในการปกป้องดูแลสมาชิกในครอบครัว นอกจากจะเป็นหน้าที่ของพ่อแม่แล้ว พ่อแม่มักปลุกฝังให้พี่ชายคอยดูแลน้องสาวแทนพ่อแม่ ซึ่งในสังคมไทยนั้นนอกจากพี่จะช่วยดูแลน้องแล้ว สังคมครอบครัวยังปลุกฝังให้พี่ทดแทนบุญคุณของพ่อแม่ โดยการรับภาระค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูน้องในเรื่องการศึกษา ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันแทนพ่อแม่

7. หน้าที่ในการสันตนาการ

แม้จะเป็นหน้าที่ที่มีการกล่าวถึงน้อยในเพลงไทยสากล แต่ก็เป็นที่สำคัญ เพราะการสันตนาการจะช่วยลดความตึงเครียดจากการเรียนการทำงานและการทำกิจกรรมร่วมกันช่วยกระชับความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

เพลงที่มีแนวคิดด้านหน้าที่ในการสันตนาการ ได้แก่

1. เพลงใครหนอ	ขับร้องโดย	กลุ่มเด็กน้อยเสียงใส
2. เพลงนิทานของพ่อ	ขับร้องโดย	ญา ญา หญิง
3. เพลงพ่อ	ขับร้องโดย	นภาพ สุวันตร์จณ์
4. เพลงเพลงของพ่อ	ขับร้องโดย	อะชิตะ ปราโมช

จะเห็นได้ว่า เพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงหน้าที่ในการสันตนาการนั้น เป็นเนื้อหาที่กล่าวถึงพ่อแทบทั้งสิ้น อาจเป็นเพราะพ่อเป็นแกนนำในกิจกรรมสันตนาการต่าง ๆ ในครอบครัว สร้างความผูกพันระหว่าง พ่อ แม่ และลูก ตัวอย่างเช่น

เพลงใครหนอ

“ใครหนอ รักเราเท่าชีวิต
ใครหนอ ใครกันให้เราซึ้ง
ใครหนอ ชักชวนดูหนังสี่จอ”

และเพลงในกลุ่มนี้ที่กล่าวถึงกิจกรรมในการสันตนาการได้แก่ พ่อเล่านิทานก่อนนอนของพ่อ บทเพลงของพ่อ ตัวอย่างเช่น

เพลงนิทานของพ่อ

“กลางคืนช่างดีจริง ๆ
เมื่อมีนิทานของพ่อ
อยากได้ฟังอย่างนี้ไป ทุก ๆ คืน”

หรือเพลงพ่อ

“คืนนี้หลับหรือยัง

อยากเกาหลีงกลมเจ้าด้วยเพลง

เล่าตำนานเรื่องเก่า”

8. หน้าที่ทางชีววิทยา

เป็นหน้าที่อย่างเดียวกับที่สถาบันอื่นในสังคมไม่สามารถทำหน้าที่นี้ได้ คือหน้าที่ในการให้กำเนิดสมาชิกใหม่ของสังคม ซึ่งแม้ในทางปฏิบัติ แม่จะเป็นคนตั้งครรภ์และให้กำเนิด แต่เราก็มียึดถือว่า ทั้งพ่อและแม่เป็นผู้ให้กำเนิดสมาชิกใหม่ของครอบครัว

เพลงที่นำเสนอแนวคิดด้านหน้าที่ทางชีววิทยา ได้แก่

1. เพลงด้วยมือของเธอ	ขับร้องโดย นัท มีเรีย
2. เพลงต้นทางสู่เส้นชัย	ขับร้องโดย ไชแอม (SYAM)
3. เพลงแม่จ๋า	ขับร้องโดย แสมเมอร์
4. เพลงให้คนคนหนึ่ง	ขับร้องโดย กชกร สมบูรณ์านนท์
5. เพลงอุ่นไอรัก	ขับร้องโดย ประกาศิต

เนื้อหาของเพลงในกลุ่มนี้ก็จะกล่าวถึง พ่อ แม่ ในฐานะผู้ให้กำเนิด ตัวอย่างเช่น

เพลงด้วยมือของเธอ

“อยากขอบคุณเหลือเกิน กับความดีของเธอ กับชีวิตนี้ที่เธอให้ไว้”

เพลงแม่จ๋า

“น้ำนมทรงคุณค่ายิ่งทะนง

ทุกคนเกิดมาเพราะแม่นี้หนาใช่ฤทธิ์อาใด”

เพลงให้คนคนหนึ่ง

“บทเพลงนี้ให้คนคนหนึ่ง

คนซึ่งทุ่มเทใจให้ชีวิตกับฉันมา”

เพลงอุ๋นไอรัก

“เติบโตผ่านคืนและวัน
เรียนรู้กันและกันเรื่อยมา
อุ๋นไอรักจากครรรภ์มารดา
สู่วันเวลาที่ลืมหืมตาโลก”

เพลงจะมีเนื้อหากล่าวถึงแม่ในฐานะผู้ให้กำเนิด และมักเรียกแม่ว่า “ผู้ให้ชีวิต” ในเพลงที่กล่าวถึงหน้าที่ทางชีววิทยา

9. แนวคิดอื่น ๆ

นอกจากเพลงที่นำเสนอแนวคิดด้านหน้าที่ของครอบครัว ทั้ง 7 ประการ และเพลงที่กล่าวถึงบ้านแล้ว เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัว ยังมีแนวคิดและเนื้อหาอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

9.1 อยากขอบคุณ อยากตอบแทนบุญคุณพ่อแม่

ในสังคมไทยให้ความสำคัญกับการระลึกถึงพระคุณของผู้มีพระคุณ และความกตัญญูกตเวที ครอบครัวจะปลูกฝังคุณธรรมในเรื่องนี้ตั้งแต่วัยเด็ก หากลูกคนใดไม่ระลึกถึงพระคุณของพ่อแม่ หรือไม่ตอบแทนบุญคุณ ก็จะถูกสังคมประณามว่าเป็นคนเนรคุณ

เพลงที่นำเสนอแนวคิดและเนื้อหาในการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ ได้แก่

1. เพลงความเป็นแม่	ขับร้องโดย นครินทร์ กิ่งศักดิ์
2. เพลงคุณพ่อ	ขับร้องโดย วิฑูร ศิลาอ่อน
3. เพลงด้วยมือของเธอ	ขับร้องโดย นัท มีเรีย
4. เพลงแม่จ๋า	ขับร้องโดย วิฑูร ศิลาอ่อน
5. เพลงบวชให้แม่	ขับร้องโดย ฉามา

เพลงที่มีเนื้อหายากขอบคุณพ่อแม่ นั้น ตัวอย่างเช่น

เพลงคุณพ่อ

“กราบเท้า ขอคุณ ผู้เสียสละ
ที่ทำ ทำให้เรามีวันนี้”

เป็นการขอบคุณพ่อ ซึ่งเป็นผู้เสียสละทำงานด้วยความอดทนและลำบาก เพื่อเลี้ยงดูลูก
เพลงด้วยมือของเธอ

“อยากขอบคุณเหลือเกิน กับความดีของเธอ

กับชีวิตนี้ที่เธอให้ไว้”

เป็นการขอบคุณแม่ผู้ให้ชีวิตกับลูก และมีชีวิตเติบโตขึ้นมาได้ก็ด้วยการเลี้ยงดูของแม่
เพลงที่มีเนื้อหาเรื่องการตอบแทนบุญคุณ ตัวอย่างเช่น

เพลงความเป็นแม่

“ฉันจะดูแลเธอเอง

ฉันจะดูแลเธอ ใ้อ้อใจ

เหนื่อยล้ามากเกินไป

ฉันจะดูแลเธอเอง”

เป็นการตอบแทนบุญคุณของแม่ โดยการจะดูแลแม่ เหมือนที่แม่เคยดูแลตนเองมา

นอกจากนั้นยังมีเพลงที่กล่าวถึงการระลึกถึงพระคุณของพ่อแม่โดยการบวชเรียน ได้แก่
เพลงบวชให้แม่ ขับร้องโดย ฌา มา ซึ่งกล่าวถึงการทดแทนบุญคุณของพ่อแม่ โดยการบวชเรียน
สอดคล้องกับประเพณีไทยที่ว่า “เป็นชายต้องบวชให้แม่” และเป็นการสะท้อนความเชื่อทางศาสนา
ที่ว่า พ่อแม่จะได้รับบุญกุศลอันยิ่งใหญ่จากการบวชของลูกชาย เพราะเชื่อว่าเมื่อพ่อแม่เสียชีวิตลง
จะสามารถเกาะชายผ้าเหลืองลูกชายขึ้นสวรรค์ ดังท่อนหนึ่งของเพลงที่ว่า

“เป็นชายบวชให้แม่พ่อ สืบต่อพระศาสนา

เกาะชายผ้าเหลืองลูกยา ชาติหน้าชาตินี้ไว้”

เพลงบวชให้แม่จึงไม่ได้ทำหน้าที่บอกเล่าเนื้อหาการตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่แต่เพียง
อย่างเดียว แต่ยังมีเนื้อหาสะท้อนถึงประเพณีและความเชื่อทางศาสนาของคนไทยด้วย

9.2 คิดถึงพ่อแม่

ตัวอย่างเช่น เพลงคิดถึงห่วงใย

“ตะวันจะลับแล้ว นกกาบินกลับรัง

คิดถึงคนอยู่หลัง คือพ่อแม่

อายุเขามากมาย มีใครคอยดูแล

คิดถึงพ่อแม่ที่ชรา”

เพลงใจยังสู้

“คิดถึงพ่อกับแม่

ใครจะดูแลและเอาใจใส่

ลูกจะกลับไปกราบ

ตอบแทนพระคุณท่าน”

เพลงมีเนื้อหากล่าวถึงการคิดถึงพ่อแม่ที่อยู่ที่บ้าน ว่าจะมีใครคอยดูแล เป็นการระลึกถึงพระคุณของพ่อแม่

9.3 อยากให้พ่อชื่นชม อยากให้พ่อภูมิใจ

เพลงมีเนื้อหากล่าวถึงลูกชายที่ต้องการอยากให้พ่อชื่นชมและภูมิใจในตัวของเขา ตัวอย่างเช่น

เพลงทำให้พ่อ

“สิ่งหนึ่งที่ผมต้องทำ ต้องทำให้พ่อภูมิใจ

และสิ่งที่ผมต้องทำ ไม่ทำให้ท่านเสียใจ”

เพลงพ่อครับ

“พ่อครับ วันนี้งานหนักไหมครับ

อยากจจะรู้ จะกลับมาดึกไหม

อยากให้พ่อเห็น ว่าผมได้ใส่เสื้อใหม่

อยากให้พ่อเห็น ว่าผมหล่อเหมือนพ่อเลย”

เป็นเพลงที่ลูกชายพูดถึงพ่อ และรอยคอการกลับมาของพ่อ เนื่องจากแม่ได้ซื้อเสื้อตัวใหม่ให้ จึงอยากสวมให้พ่อดูให้พ่อชื่นชม สังเกตได้ว่า ประโยคที่ว่า “อยากให้พ่อเห็น ว่าผมหล่อเหมือนพ่อเลย” แสดงให้เห็นว่า ลูกชายนั้นมีความอยากเหมือนพ่อ เช่น หล่อเหมือนพ่อ เก่งเหมือนพ่อ

นอกจากนั้นยังมีเพลงที่เป็นการให้กำลังใจพ่อ ได้แก่ เพลงไอ้ลูกชาย ซึ่งเป็นเพลงที่แสดงถึงความห่วงใยที่ลูกชายมีต่อพ่อ ว่าถ้าพ่อมีอะไรที่ก่อกวนใจอยากให้พ่อระบายให้ลูกฟัง อย่าแบกรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

การวิเคราะห์การสื่อความหมายของเพลง

ไวยากรณ์ภาพพจน์ (Figure of speech)

ในการวิเคราะห์การสื่อความหมายของเพลง โดยใช้แนวคิดด้านการสื่อความหมายโดยใช้ไวยากรณ์ภาพพจน์ (Figure of speech) (อวยพร พานิช, 2544:286 – 288) ปราบกฏผลกรวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

เพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันครอบครัว ใช้ไวยากรณ์ภาพพจน์ในการสื่อความหมายใน 7 รูปแบบด้วยกัน โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ในเชิงปริมาณเพื่อนับจำนวนครั้งที่ปรากฏในเพลงที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 74 เพลง

ตารางที่ 2

ตารางแสดงการวิเคราะห์การใช้ไวยากรณ์ภาพพจน์ในเพลงไทยสากลเพื่อพัฒนาสถาบันครอบครัว

ลำดับที่	การสื่อความหมาย	จำนวนครั้งที่ปรากฏ
1.	อุปมาอุปไมย	46
2.	อุปลักษณะ	30
3.	อธิพจน์	16
4.	ปฏิพจน์	10

ลำดับที่	การสื่อความหมาย	จำนวนครั้งที่ปรากฏ
5.	บุคลาธิษฐาน	4
6.	สัทพจน์	2
7.	ประชดประชัน	2

จะเห็นได้ว่าในเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัว มีการใช้โวหารแบบอุปมาอุปไมยมากที่สุด รองลงมาคือ อุปลักษณะ และมีการใช้โวหารแบบสัทพจน์และการประชดประชันน้อยที่สุด

ซึ่งสามารถแบ่งอธิบายและยกตัวอย่างประกอบได้ดังต่อไปนี้

1. อุปมาอุปไมย

คือ การเปรียบเทียบโดยตรง เปรียบเทียบสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่า เหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง

เพลงที่มีการสื่อความหมายโดยใช้อุปมาอุปไมย มี 24 เพลง ดังต่อไปนี้

1. เพลงกลับบ้าน
2. เพลงค่าน้ำนม
3. เพลงคำสัญญาที่ว่างเปล่า
4. เพลงใครหนอ
5. เพลงด้วยสองมือแม่นี้ที่สร้างโลก
6. เพลงต้นทางสู่เส้นชัย
7. เพลงน้ำตาแม่
8. เพลงบ้านของความทรงจำ
9. เพลงบุญคุณของแม่
10. เพลงพ่อ ขับร้องโดย ไพบุลย์เกียรติ เขียวแก้ว
11. เพลงพ่อ ขับร้องโดย หงา คาราวาน
12. เพลงพ่อ (สายเกินไป)
13. เพลงของพ่อ ขับร้องโดย อชิตะ ปราโมช

14. เพลงของพ่อ ขับร้องโดย สุเมธ & เดชะบั้ง
15. เพลงเพาะรัก
16. เพลงแม่
17. เพลงแม่จำ
18. เพลงรักของแม่
19. เพลงลูกผู้ชาย
20. เพลงลูกพ่อ
21. เพลงสองมือแม่
22. เพลงอยากกลับบ้าน
23. เพลงอิมฮุ่น
24. เพลงฮีโร่ (HERO)

ซึ่งสามารถยกตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้

เพลงไครหนอ

“ไครหนอ รักเราเท่าทรวงใน
 ไครหนอ รักเราดังดวงแก้วตา
 รักเขาท่วมกว่าพื้นพสุธาอากาศ
 จะเอาโลกมาทำปากกา
 แล้วเอานามาแทนกระดาษ
 เอาน้ำหมุดมหาสมุทรแทนหมึกวาด
 ประกาศพระคุณไม่พอ”

เป็นการเปรียบเทียบความรักที่ยิ่งใหญ่ของแม่ กับสิ่งที่ยิ่งใหญ่ เช่นแผ่นดิน ท้องฟ้า ทะเล ภูเขา เป็นเพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงพ่อแม่ ที่เป็นเพลงร่วมสมัย มีการนำมาขับร้องกันบ่อย ๆ มีความโดดเด่นมากในเรื่องของการใช้โวหารอุปมาอุปไมย เปรียบเทียบความรักที่ยิ่งใหญ่ของพ่อแม่ โดย

เฉพาะตอนที่กล่าวถึงการประกาศ หรือการนำพระคุณของพ่อแม่มาบรรยาย นำมาเขียนว่าเขียนเท่าไรก็เขียนไม่หมด หรือการเปรียบเทียบใน

เพลงพ่อ (สายเกินไป)

“เมื่อต้นโพธิ์มีใบให้นกกา
ที่บินกันมาหาพักพิง
ที่หลบที่นอนที่กิน
ได้อิงอาศัยกันอยู่
ก็อยู่กันมาหลายปี
พ่อก็มีเรี่ยวแรงแข็งแรง
ก็บินก้าวไปสู่ดวง
แก้งลิ้มร่วมเงาต้นโพธิ์”

เป็นการเปรียบพ่อเหมือนต้นโพธิ์ต้นใหญ่ ที่มีกิ่งก้านสาขาร่มเงาให้นกกาอย่างลูกได้อยู่กินอาศัย ปกป้องคุ้มครองจากภัยอันตรายทั้งปวง นอกจากนั้นยังมีการกล่าวถึงพ่อว่า “เป็นครูของชีวิต เป็นมิตรที่ดีตลอดกาล เป็นถนนเป็นสะพาน ให้ลูกข้ามความทุกข์ไป” หมายถึง พ่อคอยสอนและแนะนำทุกสิ่งในชีวิตเหมือนครูคนหนึ่ง เป็นเพื่อนที่ดี และคอยเป็นกำลังใจเวลาพบเจออุปสรรค และในวันหนึ่ง “ถึงเวลาต้นโพธิ์ล้มลง” ซึ่งก็หมายถึงการจากไปของพ่อ นำความโศกเศร้าเสียใจมายังลูก ๆ ซึ่งเคยอาศัยร่มเงาจากต้นโพธิ์ของพ่อมาโดยตลอด

เพลงเพาะรัก

เป็นการเปรียบเทียบความรัก เหมือนดั่งต้นไม้ที่ต้องปลูก เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติไม่ได้ และเมื่อปลูกขึ้นมาแล้ว ก็ต้องรดน้ำพรวนดิน ดูแลเอาใจใส่ เพลงนี้จึงเปรียบผลที่เกิดจากการปลูกต้นรักเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ของต้นไม้ เช่น “ออกดอกเป็นความหวังใจ กำลังใจคือผลของมัน” แสดงให้เห็นว่า ผลแห่งความรัก คือความหวังใจและกำลังใจและดูแลด้วยการทนุถนอมเอาใจแทนที่จะใช้แสงแดดและน้ำ เนื่องจาก คนในสังคมขาดต้นไม้ที่ชื่อว่าความรักกัน ตนเองจึงต้องเหนื่อยมาก กับการต้องปลูกต้นรักส่งให้แต่ละบ้าน จึงอยากเชิญชวนให้ทุกคนมาปลูกต้นไม้ที่ชื่อว่าต้นรัก

2. อุปลักษณ์

เป็นการกล่าวเปรียบเทียบเป็นนัยให้เข้าใจเอง ไม่กล่าวเปรียบเทียบตรง

เพลงที่สื่อความหมายโดยอุปลักษณ์ มี 17 เพลงดังต่อไปนี้

1. เพลงคิดถึงแม่ ขับร้องโดย ไฮป
2. เพลงคิดถึงแม่ ขับร้องโดย รอน อรัญย์
3. เพลงบ้านของความทรงจำ
4. เพลงน้ำตาแม่
5. เพลงบ้านนาคอยอยู่
6. เพลงปรารภนา (ของพ่อ)
7. เพลงพ่อ ขับร้องโดย ขจรศักดิ์ รัตนนิสสัย
8. เพลงพ่อเป็นกรรมกร
9. เพลงพ่อให้พ่อ
10. เพลงของพ่อ ขับร้องโดย สุเมธ & เดอะบั้ง
11. เพลงแม่ ขับร้องโดย เสกสรร สุขพิมาย
12. เพลงแม่ (2) ขับร้องโดย พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์
13. เพลงแม่จำ
14. เพลงลูกผู้ชาย
15. เพลงลูกอยากบอก
16. เพลงอยากกลับบ้าน
17. เพลงฮีโร่ (HERO)

เพลงคำน้ำนม

เป็นเพลงที่กล่าวถึงการยกย่องเอาบุญคุณของน้ำนมแม่ เปรียบเทียบถึงการกล่าวถึงบุญคุณของแม่ ดังเช่นท่อนที่ว่า “เติบโตโอ้เด็กจนใหญ่ นี่แหละหนาอะไร มิใช่ใดหนาเพราะคำน้ำนม”

หมายถึงที่ลูกเติบโตขึ้นมาได้เพราะการเลี้ยงดูของแม่ หรือตอนที่กล่าวถึง “เลือดนอกผสมกลิ่น เป็นน้ำมันให้ลูกดื่มกิน” เป็นการใช้ภาษาเพื่อแสดงความรู้สึกและความสำคัญของน้ำมันแม่ว่า น้ำมันที่ให้ลูกดื่มกินนั้น กลับมาจากสายเลือด ซึ่งหมายถึงเลือดจริง ๆ และความเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของแม่ และในตอนสุดท้ายของเพลง ยังกล่าวถึงการตอบแทนบุญคุณของแม่โดยการบวชเรียน ซึ่งเป็นการทดแทนบุญคุณแม่ที่ได้กุศลยิ่งใหญ่ที่สุดแล้วนั้นว่า “บวชเรียนพากเพียรจนสิ้น หยอดหนึ่งน้ำมันกิน ทดแทนไม่สิ้นพระคุณแม่เอ๋ย” คือ แม้จะตอบแทนบุญคุณแม่อย่างไรก็ตาม ก็ยังทดแทนไม่หมด ตอบแทนอย่างไรก็ไม่เท่ากับแค่หยदन้ำมันเดียวที่แม่ให้เรามา

เพลงบ้านของความทรงจำ

เป็นเพลงที่กล่าวถึงการจากบ้านมาทำงานในกรุงเทพฯ แล้วรู้สึกโดดเดี่ยว ดังเพลงตอนที่ว่า “ตั้งคนเดินหลงทาง กลางเมืองเปลี่ยวร้างไร้ เมืองที่น้ำใจพ่ายแพ้เงิน” ซึ่งหมายถึงกรุงเทพฯ นั้น ผู้คนให้ความสำคัญกับเงินกับวัตถุมากกว่า น้ำใจที่มีต่อกัน ทำให้คิดถึงบ้าน และตอนที่กล่าว ว่า “วานกอบใจที่แหลกร้าว บั้นเป็นเหมือนดาวในคืนแรม” คำว่า ดาวในคืนแรม หมายถึง ดวงดาวที่ส่องสว่าง ท่ามกลางท้องฟ้าที่มีมืดมิด จึงอยากจะมีหัวใจที่เข้มแข็ง มีแรงต่อสู้กับอุปสรรคในวันที่มืดมน เหมือนกับแสงของดวงดาว

เพลง แม่ (2)

เนื้อเพลงบรรยายถึงความรักของแม่ ก่อนที่ลูกจะตาย

“เคยเอาผ้าห่มให้ฝากหนาว

เคยเอาแสงดวงดาวต่างได้

เคยเอาขุนเขาป้อปก

เคยหลังน้ำตา .. ให้อาบกิน”

ตอนที่สุดท้ายที่กล่าวว่า “เคยหลังน้ำตา ... ให้อาบกิน” หมายถึงการต้องทำงานต่อสู้กับความเหนื่อยยาก แม้เมื่อทอดยกับสิ่งต่าง ๆ ถึงกับต้องร้องไห้หลังน้ำตา ก็ไม่ห่อหุ้มยังสามารถเลี้ยงลูกให้เติบโตขึ้นมาได้ และในวันนี้เป็นวันที่ลูกจะต้องตายโดยที่ยังไม่ได้ตอบแทนบุญคุณแม่

“ไร้มาลัยเครื่องหอมน้อมคุณแม่

ไร้มอกไม้ แม่ก่อกองสุข

ไร้สิ้นอากาศ ... แก้วบริสุทธิ์

ไว้แม่ธำรงน้ำหยาดบูชา”

ซึ่งหมายถึงการตอบแทนแม่ โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเอามาลัยมากราบแม่ การรดน้ำดำหัว หรือแม้แต่การเผาศพแม่ เนื่องจากลูกนั้นตายจากแม่ไปก่อน

เพลงต้นทางสู่เส้นชัย

เปรียบเทียบชีวิตเหมือนการเดินทาง จากจุดเริ่มต้นไปสู่เส้นชัย ซึ่งหมายถึงความสำเร็จ “ศัตรูคือยากำลัง” หมายถึงคนที่ไม่หวังดี คอยขัดขวางหรือไม่ชื่นชมเวลาเราประสบความสำเร็จ คนเหล่านี้จึงเปรียบเหมือนกำลังใจ และความมุมานะที่จะต้องเอาชนะสิ่งที่คนดูถูกเหยียดหยามไว้

เพลงพ่อ ขับร้องโดย ขจรศักดิ์ รัตนนิสสัย

บรรยายถึงการระลึกถึงคำสอนของพ่อในอดีต ที่พ่อเคยพร่ำเตือนพร่ำสอนให้เป็นคนดี เนื่องจากในครั้งที่ยังเป็นวัยรุ่น เป็นคนที่ “ไม่ค่อยเอาถ่านนัก โดดรัมหนีเรียนเป็นหลัก แสบลั่นดี” ตรงกับสำนวนไทยที่กล่าวว่าเป็นคนไม่เอาถ่าน โดดรัมก็ไม่ได้หมายถึงการโดดรัมจริง ๆ แต่หมายถึงการหนีเรียน หรือการกล่าวถึง “วัยที่วอกวน ... ทางที่วอกวน” นั้นหมายถึง ช่วงชีวิตของวัยรุ่น ที่มีความสับสน ค้นหาตัวเอง และค้นหาทางออกของชีวิตยังไม่ได้

เพลงลูกผู้ชาย

กล่าวถึงการดำรงชีวิตของลูกชาย ในเพลงท่อนที่ว่า “ติดโนวงล้อมที่มีดมนไร้แสงสว่าง” หมายถึงการหาทางออกให้กับชีวิตไม่ได้ ไม่รู้จะแก้ปัญหาชีวิตอย่างไร หรือ “ดวงดาวที่สอยไม่ได้ตั้งใจ” ดวงดาวหมายถึงความสำเร็จ สอยดวงดาวไม่ได้ตั้งใจ คือ ไม่ประสบความสำเร็จ อาจจะเป็นในเรื่องการศึกษาหรือการทำงาน แต่วันนี้ลูกชายของแม่จะตั้งใจเริ่มต้นชีวิตใหม่ โดย “มีความจนเป็นเดิมพัน มีความฝันรอพิสูจน์ มีคำแม่มาเป็นครู” คือทำไม่ได้ก็ต้องมีชีวิตที่ยากจน มีความฝันที่จะต้องทำให้เป็นความจริง โดยอาศัยคำสั่งสอนของแม่ คอยชี้แนะให้

นอกจากนั้นยังมีการใช้โวหารอุปลักษณ์ ในลักษณะของสำนวนปรากฏอยู่หลายครั้งในเพลง ตัวอย่างเช่น

“ไม่ได้เกิดมาบนกองทอง ไม่เห็นจะต้องเบียดเบียนใคร ๆ” หมายถึง ไม่ได้เกิดมาในครอบครัวที่ร่ำรวย

“ตั้งฝนหล่นพรำน้ำตาแม่ไหลแทบเป็นสายเลือด” หมายถึง แม่ร้องไห้ด้วยความเสียใจมาก เหมือนสำนวนไทยที่ว่า “ร้องไห้หน้าตาเป็นสายเลือด”

3. อธิพจน์

คือการกล่าวเกินจริง อาจมาเกินจริงหรือน้อยเกินจริง นิยมใช้กันมากในเพลงไทยสากล เนื่องจากเป็นการเปรียบเทียบที่เห็นภาพได้ง่าย

เพลงที่มีการสื่อความหมายโดยอติพจน์ จำนวน 13 เพลง ดังต่อไปนี้

1. คนนี้ดีที่หนึ่ง
2. ความเป็นแม่
3. คำสัญญาที่ว่างเปล่า
4. คิดถึงแม่
5. น้ำตาแม่
6. บ้านของเรา
7. บ้านนาคอยอยู่
8. บุญคุณของแม่
9. ฝากดาว
10. แม่จ๋า
11. ลูกแม่ค้าขนมจีน
12. ลูกอยากบอก
13. สองมือแม่

ตัวอย่างเช่น

กล่าวถึง ความรัก/ความสุข

“และใจก็รู้ว่าเธอนั้นไม่เคย ไม่เคยหยุดรักฉันสักวัน”

“ข้าวดีราคาถูก เลี้ยงหลานลูกให้อิ่มหมี สำราญสุขทุกนาที”

“สายตาที่เธอนั้นมองมาตรงนี้ รู้สึกช่างแสนดี ทำให้ทุกนาทีแสนหวาน”

กล่าวถึง ความเสียใจ

“คิดถึง ... คิดถึงแม่ครั้งใด เหมือนดังหัวใจขาดวินไม่มีชั้นดี”

“หัวใจแสนเหนื่อยนัก เจ็บปวดนักแทบขาดใจ”

กล่าวถึง ความเหน็ดเหนื่อย

“หยาดเหงื่อท่วมตัว ท่วมหัวโถมกาย”

“ตราครุฑทำงานทั้งวันจนเหงื่อท่วมกาย”

จะสังเกตได้ว่า ไวยากรณ์ในเพลง มักเป็นการกล่าวเกินจริง คือบรรยายความรู้สึกเสียใจ ความรักที่ยิ่งใหญ่ ความห่างไกล เป็นการกล่าวเกินกว่าการแปลความหมายตรงตัวตามความหมายของคำ

4. ปฏิพจน์

คือการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้าม หรือ ขัดแย้งกัน มากล่าวอย่างกลมกลืนกัน

เพลงที่มีการสื่อความหมายโดยปฏิพจน์ มี 7 เพลง ดังต่อไปนี้

1. คิดถึงบ้าน
2. บ้านของเรา ขับร้องโดย ธงไชย แมคอินไตย์
3. เพลงพ่อ ขับร้องโดย นุภาพ สวันตรัจน์
4. เพลงพ่อ ขับร้องโดย หงา คาราวาน
5. เพลงพ่อบอก
6. เพลงลูกชายของแม่
7. เพลงลูกรังไม่ท้อ

ตัวอย่างเช่น

เพลงบ้านของเรา

“อิมท้อง ... ก็ไม่อิมใจ

ข้าவுสูกหม้อไหน จะเหมือนบ้านเรา

ถึงแม้จะเจ็บก็ไม่เจ็บเหงา

จะร้อนจะหนาว บ้านเราก็อังอุ่นใจ”

เป็นการกล่าวถึงความแตกต่าง ของกรุงเทพกับบ้านเกิดเมืองนอน ว่าแม้จะดำรงชีวิตอยู่ อย่างมีกินในกรุงเทพ แต่ก็ไม่มีความสุข และแม้บ้านเราจะมีบรรยากาศที่เจ็บแต่ก็เป็นความเจ็บ สงบไม่ใช่เจ็บเหงา

เพลงพ่อบอก

“สูงต่ำดำขาว ยากดีมีจน

เกิดมาได้ฟ้าเดียวกัน รักเข้าไว้ พ่อบอก”

หมายถึง พ่อสอนให้เรารักเพื่อนมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะแตกต่างกันในเรื่องฐานะ รูปร่าง หน้าตา หรือชาติพันธุ์ใดๆ หากเกิดมาอยู่ใต้ฟ้าเดียวกันแล้ว ขอให้รักกันเข้าไว้ และตัวอย่างอื่น ๆ เช่น

“มองไปทางใด ก็มีแต่เด็กสูงสวยงาม แต่ใจคนไม่งาม เหมือนกับคนที่บ้านเรา”

“สุข ทุกข์ หนาว ร้อน อากาศยังกรุ่นว่าเฟิงจะผ่านนาที”

“ลูกจะเป็นเช่นใครในสังคมนี้ จะเป็นคนดีหรือคนเลวไหล”

5. บุคลาธิษฐาน

คือภาพพจน์ที่กล่าวถึงสิ่งไม่มีชีวิต เสมือนเป็นสิ่งที่มีชีวิต

เพลงที่มีการสื่อความหมายโดยบุคลาธิษฐาน มีจำนวน 4 เพลง ดังต่อไปนี้

1. กลับบ้าน
2. คนนี้ดีที่หนึ่ง
3. จดหมายของพ่อ
4. ปราบธนา (ของพ่อ)

ตัวอย่างเช่น

เพลงกลับบ้าน

ที่บรรยายถึงความรู้สึกอาลัยอาวรณ์ ยามกลับมาเยี่ยมบ้าน แล้วไม่ยากกลับเข้ามาทำงานในกรุงเทพอีก เป็นการพรรณนาถึงความอาลัยอาวรณ์ที่มีต่อธรรมชาติรอบ ๆ ตัว ดังท่อนหนึ่งของเพลงที่ว่า

“พริ้วฝนเหมือนสายลมโบกโบยมา
 ดั่งหนึ่งคำร่ำเรียงอำลา
 จากห้องทุ่งนากล้าข้าว
แว่วยินเสียงแฉ่ว รำพันกระซิบเบา ๆ
 ถิ่นแดนคงเหงา รอรวันเจ้านั้นคืนมา”

เป็นการบรรยายเปรียบเสมือนสิ่งรอบตัวนั้นมีชีวิต เช่น คำลาจากสายฝน ความเหงา การรำพึงรำพันของต้นข้าวในท้องนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากจินตนาการในการเขียนเพลงของนักแต่งเพลงที่ทำให้สิ่งรอบตัวมีชีวิต มีความรู้สึก

เพลงจดหมายถึงพ่อ

เป็นเพลงที่มีการเล่าเรื่อง โดยการเขียนจดหมายถึงพ่อที่ทำงานอยู่ในกรุงเทพ บรรยายถึงสิ่งรอบตัว และการรอคอยการกลับมาจากลูกสาวของพ่อ ท่อนหนึ่งของเพลงที่กล่าวว่า “ทานตะวันชูคอชูช่อรออยู่ คงชะเง้อดูคอยพ่อกลับมา” เพื่อต้องการถ่ายทอดว่า แม้แต่ดอกทานตะวัน ยังคงรอคอยการกลับมาของพ่อ

6. ศัพท์พจน์

คือภาพพจน์ที่เลียนเสียง หรือแสดงลักษณะอาการต่าง ๆ เช่น เสียงดนตรี อาการของสัตว์ ซึ่งปรากฏน้อยในเพลงที่นำมาใช้ในการวิจัย

เพลงที่มีการสื่อสารโดยใช้ศัพท์พจน์ มี 2 เพลง ได้แก่

1. เพลงกลับบ้าน
2. เพลงคำน้านม

ได้แก่

เพลงกลับบ้าน

“ครื้นครื้นนั้นฝนชโลมทาบท่า อาบทุ่งท้องแผ่นดินบ้านนา”

ครื้นครื้น เป็นการเลียนเสียงฟ้าร้อง ครื้น ครื้น ขณะที่ฝนตก เพื่อบรรยายให้เกิดภาพท้องฟ้ามืด และมีเสียงฟ้าร้อง อีกทั้งมีการเล่นเสียง “คร” ทำให้เพิ่มรสคำโดยการซ้อนคำที่มีเสียงคู่อีกด้วยให้

เพลงคำน้านม

“แม่เราเฝ้าโอดะเห่ กล่อมลูกน้อยนอนเปล”

เป็นการเลียนเสียงคำร้อง “โอดะเห่” ในเพลงกล่อมลูกของคนสมัยโบราณเพื่อสร้างจินตภาพของเสียงเพื่อให้เกิดภาพขณะแม่ร้องเพลงกล่อมลูก จนเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า

“โอดะเห่” นั้นหมายถึง กล่อมลูก

7. ประชดประชัน

คือศิลปะการใช้ถ้อยคำ สำนวนเพื่อเสียดสี (Satire) ประชดประชัน ได้แก่เพลง

1. เพลงจดหมายจากพ่อ
2. เพลงพ่อ ขบร้องโดย ขจรศักดิ์ รัตนนิสสัย

ตัวอย่างเช่น

เพลงจดหมายของพ่อ

“นั่งเขียนจดหมายถึงเจ้าลูกชายตัวดี

จากใจของพ่อคนนี่ที่อยู่ห่างไกล”

เป็นการกล่าวเรียกลูกชายอย่างประชดประชันว่าเป็น “ตัวดี” ซึ่งในความเป็นจริงไม่ได้หมายถึงเป็นคนดี แต่เป็นการประชดถึงลูกชายที่มีนิสัยเกเร ต้องคอยสั่งสอนอยู่เสมอ

หรือ เพลงพ่อ

“แต่เด็กแต่เล็กมา ไม่ค่อยเอาถ่านนัก

โตดรัมหนีเรียนเป็นหลัก แสบสันดี”

เป็นการกล่าวอย่างประชดขันถึงตัวเองที่มีนิสัยเกเร ไม่เชื่อฟัง

สรุปได้ว่าเพลงไทยสากลเพื่อพัฒนาสถาบันครอบครัว มีการสื่อความหมายโดยใช้ อุปมาอุปไมยมากที่สุด เนื่องจากเป็นการสื่อความหมายที่เข้าใจง่ายที่สุด เนื่องจากเป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดภาพชัดเจน แต่ปรากฏการสื่อความหมายโดยใช้โวหารประชด ประชันน้อยที่สุด เนื่องจากเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับครอบครัวจะเป็นการกล่าวถึงความรัก ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว แต่โวหารประชดประชันมักจะปรากฏมากในเพลงที่มีเนื้อหา กล่าวถึงความรักระหว่างหนุ่มสาว

การสื่อความหมายตรงหรือนัยตรง (Denotation)

เพลงที่มีการสื่อความหมายนัยตรง นั้นมีความหมายตรงตัวอยู่แล้ว ผู้วิจัยจึงขออธิบายถึง เพลงที่มีการสื่อความหมายนัยประหวัด

การสื่อความหมายนัยประหวัด หรือความหมายแฝง (Connotation)

คือความหมายของคำที่มีความหมายอื่นแฝงอยู่ด้วย เพลงที่มีความหมายนัยประหวัด โดดเด่นคือ

เพลงพ่อ ชับร้องโดย ไพบูลย์เกียรติ เขียวแก้ว

“พ่อ” ในเพลงนี้ นอกจากจะหมายถึงพ่อที่หมายถึงหัวหน้าครอบครัวแล้ว “พ่อ” ในที่นี้ ยังหมายถึง “ในหลวงของเรา” ที่เปรียบเสมือนพ่อของชาวไทยทุกคนที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ อันมากมายเพื่อปวงชนชาวไทย เปรียบพระคุณที่ยิ่งใหญ่เหมือนภูเขาดังเช่นท่อนที่กล่าวถึงพ่อว่า “พ่อยิ่งใหญ่เหมือนภูเขาเราจะตาม” ส่วนท่อนของเพลงที่กล่าวว่า

“ข้างหน้าที่ทิ้งไว้ คือรอยเท้าที่พ่อเดิน

ลูกเหยียบย่างไม่ห่างเหินเดินตาม”

เป็นการสื่อให้เห็นว่าสิ่งที่ในหลวงของเราได้ริเริ่มไว้ ไม่ว่าจะ เป็น โครงการในพระราชดำริ พระบรมราโชวาท หรือพระราชดำรัสต่าง ๆ เราในฐานะพลสกนิกรชาวไทย ควรที่จะเจริญรอยตาม พระราชดำริเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น พระราชดำริ “เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง” พระองค์ทรงเป็นต้นแบบ

ในเรื่องของการใช้จ่ายอย่างพอมีพอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีเท่าไร ใช้จ่ายเท่าไร หรือท่อนที่ว่า “ย่าบุกป่า เขาล่าเนาไพรไม่ครั้นคร้าม” สะท้อนให้เห็นภาพของในหลวงที่ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ ทุรกันดารทั่วประเทศโดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก และ “วันที่ถูกทุกข์ทับถมขมขื่นใจสักเพียง ไหน พ่อยิ่งใหญ่เหมือนภูเขาเราจะตาม” หมายถึงแม้ว่าจะรู้สึกเหนื่อยล้า หรือประสบอุปสรรคใด ๆ ก็ตามในการดำเนินชีวิต ให้ระลึกอยู่เสมอว่าในหลวงทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอันยิ่งใหญ่เพื่อ พสกนิกรชาวไทยทุกคน มีความเหนื่อยยากกว่าเราหลายเท่าตัว

เพลงพี่ชายที่แสนดี

เป็นการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพี่ชายและน้องสาวว่า “สองพี่น้องเดินไป น้องตาม พี่ชาย จับมือจูงน้องไป มองฟ้าอันกว้างใหญ่ ฟ้าคงไกลไป พี่คือพี่สูงเอง” มีความหมายเชิงนัย ประหวัด พูดถึงความรักความอบอุ่นและรักบริสุทธิ์ที่พี่ชายมีต่อน้องสาวเล็ก ๆ ของเขา ที่กล่าวถึง การจับมือจูงกันไป และการให้พี่คือ ไม่ได้มีความหมายอย่างนั้นจริง ๆ แต่เป็นการสื่อถึงการดูแลปกป้องความอบอุ่นใจ “จูง” คือ การชี้แนะทาง “เอื้อมมือถึงจันทร์” หมายถึงการก้าวไปสู่ความสำเร็จในชีวิต เมื่อ “ฟ้าคงไกลไป” แต่ “พี่คือพี่สูงเอง” เมื่อมีพี่ชายอยู่ พี่ชายจะคอยสนับสนุนและช่วยเหลือ อยู่ไม่ห่าง

ลีลาการใช้ภาษา (Style)

จากการวิเคราะห์เพลงที่ใช้ในการวิจัยตามหลักการวิเคราะห์ลีลาการใช้ภาษาของ ชิเซโร พบว่า ภาษาส่วนใหญ่ของเพลง เป็นภาษาแบบเรียบธรรมดา หรือ ลีลาเรียบง่าย (Plain style) เป็น ภาษาที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาปาก และภาษาถิ่นในเพลงหลาย ๆ เพลง ดังต่อไปนี้

ภาษาปาก

เนื่องจากเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัว เป็นเพลงที่เป็นการบรรยายความรักความ ผูกพันระหว่างคนภายในครอบครัวอย่างสนิทสนม เหมือนการพูดที่ใช้ทางเสียงในตอนที่คุยของ ประโยค และเป็นภาษาปากที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวอย่างเช่น

“ฉันจะดูแลเธอเอง ฉันจะดูแลเธอ ไ้เธอจำ”

“คิดถึง ... แม่ทำไมต้องเป็นเช่นนี้”

“ลูกมาคราวนี้มีเพียงหัวใจ มาอิงอุ่นไอดวงใจแม่จ๋า”

“แม่จ๋า ... แม่สอนลูกมาจนใหญ่”

“น้อง นะ น้องนะน้อง พี่ขอพูดให้คิด”

“ฮือ ... แม่จ๋า สูดยอดบุชา ขวัญชีวาของลูก”

ภาษาถิ่น

เพลงที่ใช้ในการวิจัยหลายเพลง เป็นเพลงที่คนแต่งเนื้อร้องเป็นคนต่างจังหวัด จึงมีการใช้ภาษาถิ่นในเนื้อเพลง ตัวอย่างเช่น

เพลงคิดถึงแม่ ขับร้องโดย แก้ว กลายพันธุ์

“ยามลมหนาวพัดล่อง ฝ้ามองฟากฟ้าบ้านเฮา”

เฮา เป็นภาษาเหนือและภาษาอีสาน แปลว่า เรา

เพลงจดหมายจากพ่อ

“ให้เจ้าช่วยดูแลหน้า ดูแลพ่อคนแก่คนเฒ่า”

หน้า เป็นภาษาใต้ หมายถึง ขน้า มีลักษณะคล้ายกระท่อมอยู่กลางทุ่งนา

เพลงแม่คิดถึง

“ฟ้าใดแดดสวย คิดถึงลูกจังหวู”

ฟ้าสวยแดดใส คิดถึงแม่มั่งหม้าย

.....

อยู่ไหนทำไหร อย่าไว้ใจใครหนา

เรียนจบให้หลบมา ลูกอย่างเหลวไหล”

เป็นภาษาใต้ ซึ่งแม่ชาวใต้ คร่ำครวญถึงลูก อยากให้ลูกกลับบ้าน

จังหวู

หมายถึง

มาก

คิดถึงแม่มั่งหม้าย

หมายถึง

คิดถึงแม่บ้างหรือเปล่า

ทำไหร

หมายถึง

ทำอะไร

หลบ

หมายถึง

กลับ

นอกจากภาษาแบบเรียบธรรมดาแล้ว ก็มีการใช้ภาษาแบบขัดเกลาพอประมาณหรือลีลา ปนกลาง (moderate style) มีการใช้โวหารภาพพจน์ในรูปแบบต่าง ๆ และการสื่อความแบบนัย ประวัติ ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วในตอนต้น ตัวอย่างเพลงที่มีการใช้ภาษาที่สละสลวย เหมือนบท ร้อยกรองใน เพลงแม่ (2)

การใช้คำหรือรสคำ

1. คำซ้อน

คือ คำที่เอาคำอื่นที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมารวมกัน เพื่อสัมผัสคล้องจอง กัน เพลงที่มีการใช้คำซ้อนที่มีความโดดเด่น ได้แก่

เพลงจดหมายจากพ่อ

“ พ่ออยู่เมืองกรุงหาเงินแล้วรีบส่งไป

ให้เจ้าได้กินได้ใช้ ไม่ให้อดอยากปากแห้ง

โรงรำโรงเรียน ให้เจ้าตั้งอกตั้งใจ

อย่าเกเรเฉไฉไป มัวเที่ยวเตร็ดเตร่

หรือตัวอย่าง ๆ อื่นเช่น

“วิหคนกกา เริงรำไม่หน่าย จากไปเสียนาน กลับมาไม่อาจจากไป”

2. คำที่มีเสียงคู่

คือ คำ 2 คำที่มีความหมายอย่างเดียวกัน และมีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกันมาวางต่อกัน เพลงที่มีความหมายโดดเด่น ในการใช้คำที่มีเสียงคู่ ได้แก่

เพลงกลับบ้าน

ครั้นครั้นนั้นฝนชโลมทาบท่า

อาบทุ่งท้องผืนดินบ้านนา

เทือกสวนไร่นาชุ่มฉ่ำ หอมกลิ่นไอดิน

กลิ่นหญ้าฟางเข้ายวนเสียดัง

.....

เส้นทางชีวิตลิขิตไว้ตามทางของตน

โชคชะตาเวียนวน ให้ดั้นด้นอยู่ในเมืองหลวง

อยากกลับมาอยู่เนานา ชบดินบ้านดง

3. คำคู่และการกลับคำ

คือ คำที่มีความหมายซ้ำกันนำมาสลับที่กัน เพื่อสัมผัสซึ่งปรากฏน้อยมากในเพลงที่ใช้ในการวิจัย ตัวอย่างเช่น

เพลงพ่อ ขับร้องโดย หงา คาราวาน

“ จะเป็นคนดี หรือคนเหลวไหล ชีวิตหลงเหลือ แตกต่างกันไป “

เพื่อต้องการให้ไปสัมผัสกับคำว่า “ แตก ” จึงกลับคำจาก “ เหลวเหลือ ” เป็น “ เหลวเหลือ ”

นอกจากนั้น ยังมีการใช้โครงสร้างแบบขนานหรือ Parallel structure คือ การใช้ภาษาที่มีโครงสร้างเดียวกันซ้ำ ๆ เพื่อให้กระทบใจ ตัวอย่างเช่น

เพลงไครหนอ

ไครหนอ รักเราเท่าชีวิตี

ไครหนอ ปราณีไม่มีเสื่อมคลาย

ไครหนอ รักเราใช่เพียงร่างกาย

รักเขาไม่หน่าย มิติตทำลาย ไครหนอ

เพลงแม่ (2)

เคยเอาผ้าห่มให้หากหนาว

เคยเอาแสงดวงดาวต่างได้

เคยเอาขุนเขาป้องปก

เคยหลังน้ำตาให้อาบกิน

.....

ไ้ร้มาลัยเครื่องหอมน้้อมคุณแม่

ไ้แมกไม้แม่ก่อกองสุข

ไ้ล้นอากาศแก้วบริสุทธิ์

ไ้แม่ธารน้ำหยาดนุชา

มีการเริ่มต้นท่อนเพลงด้วยคำว่า “เคย” และ “ไ้”

เพลงอิมอ๋น

อ๋นใดๆ โลกนี้มีมีเทียบเทียม

อ๋นออกอ๋มแขน อ๋มกอดแม่ตระการ

รักเจ้าจึงปลุก รักลูกแม่ย่อมห่วงใย

ไม่อยากจากไปไหน แม่เพียงครึ่งวัน

ไ้กายเราใกล้กัน

ไ้ดวงใจใกล้ตา

ไ้ดวงใจเราสองเชื่อมโยงผูกพัน

อ๋นใดๆ โลกนี้มีมีเทียบเทียม

อ๋มอกอ๋มใจ อ๋มรักลูกหลับนอน

ไ้เจ้าเป็นเด็กดี

ไ้เจ้ามีพลัง

ไ้เจ้าเป็นความหวังของแม่ต่อไป “

มีการเริ่มต้นท่อนเพลงด้วยประโยคซ้ำกันว่า “อ๋นใดๆ โลกนี้มีมีเทียบเทียม และคำว่า “ไ้”

ความหรือรสความ

เนื้อหาที่นำเสนอในเพลงที่ใช้ในการวิจัยนั้น ซึ่งมีการนำเสนอแนวคิด และเนื้อหาในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป มีทั้งเรื่องราวของความสุข สมหวัง และความผิดหวัง ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วในส่วนของกรณีวิเคราะห์แนวคิดและเนื้อหา

มุมมองเกี่ยวกับสถาบันครอบครัว

นอกจากนั้น นักร้อง นักแต่งเพลง ไทยสากลที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัว ได้ให้สัมภาษณ์ถึงมุมมองและแนวคิดต่อสถาบันครอบครัว ดังต่อไปนี้

"ครอบครัวสำคัญที่สุดในชีวิตของคน ครอบครัวต้องหมายถึงบ้านด้วย เมื่อเราเป็นเด็ก ชกต่อยกับเพื่อน มีปัญหาเกี่ยวกับครู สิ่งแรกที่นึกถึงคือที่บ้าน ถ้าคนในบ้านไม่แสดงอาการรับรู้ปัญหาของเรา นั่นแสดงว่าครอบครัวมีแนวโน้มล้มเหลว เมื่อเราได้รับผลกระทบจากสิ่งต่างๆ บ้านจะเป็นที่พึ่งที่พักเป็นที่ช่วยบ่มเพาะความรู้สึก ช่วยรักษาความเจ็บปวด" สุเทพ ถวัลย์วิวัฒน์กุล (2546)

"ครอบครัว คือ คนสองคนที่เข้ามาปรับตัวเข้าหากัน อภัยให้กันได้และใช้ชีวิตร่วมกัน และพร้อมจะรับผิดชอบร่วมกัน สามีภรรยาที่ไม่มีลูกจะขาดความผูกพัน เพราะจะต้องรับผิดชอบลูกด้วยกัน" บุษปรีชต์ พันธุ์กระวี (2546)

"ครอบครัว คือ กลุ่ม พ่อ แม่ ลูก ที่มีจุดร่วมจุดหนึ่งร่วมกัน" พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์ (2546)

"ครอบครัว คือ ทุกอย่าง การที่มีครอบครัวทำให้เราอบอุ่นทางใจ ถ้าเรามีความสุขตรงนั้นแล้วเราจะออกไปทำอะไรโดยไม่ต้องเป็นห่วง พอเราตื่นวันไม่มีใครดูแลเราเป็นความอุ่นใจ เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในชีวิต เพราะคงไม่มีใครอยากอยู่คนเดียว ระหว่างวันเราออกไปทำโน่นทำนี่ แต่พอตื่นวันเราก็กลับไปหาครอบครัว ไม่ว่าจะครอบครัวเราจะอยู่ที่ไหน นั่นคือบ้านของเรา เรากลับไปไม่ใช่กลับบ้าน แต่เรากลับไปหาครอบครัว" วิฑูร ศิลาอ่อน (2546)